

foto's George Borgman en Christine Naaijen

Participatieve aanpak bij opstellen bosbeheerplan Ede loont de moeite

Participatie, communicatie, meepraten, meedenken, samenwerken, ja ja, en voor je het weet zit je in een zaaltje ergens op de Veluwe een inspraakavond voor twaalf kritische burgers te houden... Compleet met flip-over, koffie, cake en hoogoplopende irritaties. En dat is nog maar het begin. Voor de meeste beheerders is dit geen aantrekkelijk beeld waarschijnlijk. Toch dagen we alle sceptici uit even verder te lezen en het wellicht ook eens te proberen. Het overwinnen van deze lichte (of wat zwaardere) tegenzin tegen participatie loont de moeite, is de ervaring in Ede.

— CHRISTINE NAAIJEN – BORGMAN BEHEER ADVIES

De gemeente Ede heeft ongeveer 2400 hectare aan 'groen buitengebied' in haar bezit, waarvan 2000 bos en 400 hectare natuur. Sinds 1893 is de gemeente boscig. De gemeente vindt dat haar bos er is voor de Edenaren. Bovendien ondersteunt het bos het groene imago van Ede als woonplaats. De gemeente Ede kiest er al decennia lang nadrukkelijk voor om zelf eigenaar van de bosgebieden te blijven en zelf het beheer op duurzame wijze uit te blijven voeren. Hiertoe worden beheerplannen opgesteld.

Het vorige beheerplan uit 1996 heeft goed dienst gedaan en richting gegeven aan het beheer van de bossen van de gemeente Ede en het Luntersche Buurtbos. Na ruim tien jaar werd het tijd het plan te herzien. Andere aspecten waren ontwikkelingen van Natura 2000-beleid en de rol die bosgebruikers en omwonenden in de gemeente Ede op zich hebben genomen ten aanzien van bosbeheer. Dat vergde een nieuwe benadering bij het opstellen van het beheerplan.

Beheerder Rinus Boortman:

“Het was niet zo dat mensen heel kritisch waren, maar er was steeds minder contact met burgers en vrijwilligers. Dat is belangrijk, juist voor een gemeente. Wij moeten goed in beeld blijven brengen wat de meerwaarde is voor een gemeente om bos te hebben. Dit kan alleen samen met de bevolking van Ede, door contact te hebben, dus in samenspraak.”

Beheertypenkaart

Door middel van een beheertypenkaart, wordt richting gegeven aan de dagelijkse bosbeheerpraktijk. De beheertypenkaart verdeelt het bos in een aantal beheertypen, zoals natuurreservaat, Natura 2000-habitat of geïntegreerd bos, met elk een toepasselijke set beheerlijnen. Dit geeft de beheerder houvast bij het bepalen van de jaarlijkse uitvoeringsplannen. Jaarlijks worden in een deel van het bos reguliere dunningsmaatregelen uitgevoerd. Het bos is daarvoor onderverdeeld in zes dunningsblokken. Na zes jaar is zodoende een complete dunningscyclus uitgevoerd. Bijzondere inrichtingsprojecten, zoals de aanleg van corridors en bosranden zijn eveneens in kaart gebracht.

▲ Projectlogo dat is gebruikt voor publiciteit en correspondentie omtrent het opstellen van het bosbeheerplan.

◀ Praten over het bos, waar het bos bij is. Excursies in het veld brachten de soms taai materie tot leven.

De filosofie achter dit beheerplan is de Urban Forestry-benadering. Urban Forestry gaat nadrukkelijk uit van de bosgebruiker en zijn actieve deelname als belanghebbende en ervaringsdeskundige in bos- en natuurbeheer. Dit nieuwe beheerplan kenmerkt zich door een open dialoog met groepen uit de samenleving, een integrale benadering en actieve bijdragen door alle participanten aan de totstandkoming van het plan.

De Groene Ronde van Ede

Dit beheerplan is dus niet door alleen maar adviseurs en ambtenaren opgesteld. Onder de werktitel 'De Groene Ronde van Ede' zijn alle inwoners van de gemeente in de gelegenheid gesteld op voorhand aandachtspunten aan te dragen tijdens één van de startavonden in september en oktober 2008. Ruim tachtig personen hebben een startavond bezocht. De aangedragen aandachtspunten, zoals de noodzaak tot (recreatieve) zonering, meer aandacht voor cultuurhistorie, intensievere communicatie met bosgebruikers over houtoogst en de omvang van het prunusprobleem, zijn zo goed mogelijk verwerkt.

Van de bezoekers van de startavonden namen vervolgens bijna dertig personen deel aan één van de werkgroepen om aan te geven waar het in dit beheerplan om zou moeten gaan. Elk deelgebied kreeg een eigen werkgroep, variërend van vijf tot tien personen: mensen die op heel diverse manieren gebruik maken van het gemeentelijk bos of bij het bos betrokken

zijn, van gepensioneerd ziekenhuisdirecteur met-hond tot lid van de wielervereniging. De werkgroepen zijn in een half jaar tijd zes keer bijeen gekomen en daarbij gefaciliteerd door adviseurs. Via die lijn werd ook contact onderhouden met de centrale projectleiding. De werkgroepen hebben een kenschets van hun deelgebied op papier gezet, en de kansen en bedreigingen geanalyseerd. Problemen werden verwoord en er is ook naar oplossingen gezocht. Door meer te leren over het bos als ecosysteem en beheertechnieken en daarnaast kennis te nemen van elkaars standpunt, ontstond wederzijds begrip en over het algemeen een wat minder kritische houding.

Hand in eigen boezem

Participatie is één kant van het verhaal. Maar ook de gemeente zelf moest eraan geloven. Er is een kritische analyse gemaakt van het functioneren van de gemeente als bosbeherende organisatie. Ook daar liggen verbeterpunten: met name intensievere samenwerking tussen afdelingen, een heldere rol- en taakverdeling, het beter gebruik maken van beschikbare kennis en kunde (zoals ecologie en GIS-technieken), opzetten van serieuze monitoring en evaluatie. Bovendien is één van de aanbevelingen om nu door te gaan met participatie. Want als je er aan begint, is er geen weg terug.

Het opstellen van dit beheerplan is uniek te noemen vanwege het grote aantal betrokkenen dat op vrijwillige basis heeft meegedacht en meegeschreven. Achter de papieren weergave

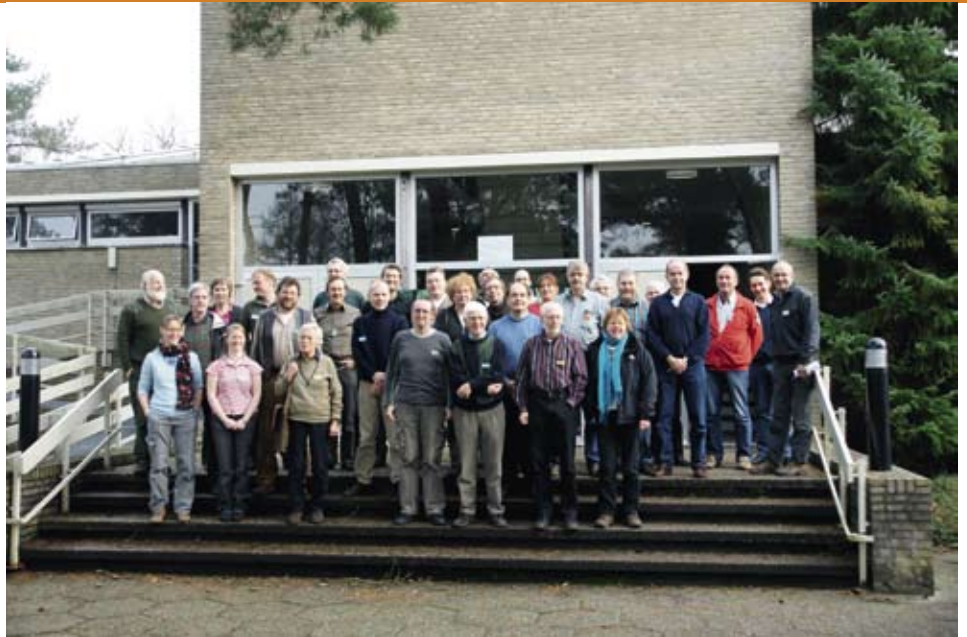
van het plan zit een enorm denkvermogen en probleemoplossend vermogen, dat nog lang niet is uitgewerkt. Zo is een groot aantal van de werkgroepleden bereid gevonden een rol op zich te nemen bij verdere planuitwerking en de implementatie van het beheerplan, door zitting te nemen in een officiële begeleidingscommissie. Het zijn dus zeker geen klagers die vanaf de zijlijn kritiek leveren op het werk van de gemeente, maar betrokken mensen die bereid zijn om aan het bosbeheer actief een positieve bijdrage te leveren.

Beheerder Rinus Boortman: *"De participatieve aanpak is niet eng, maar biedt kansen. Zo'n proces moet je wel organiseren; dat is heel iets anders dan voorkoken."*

Wat heeft het opgeleverd?

Het moge duidelijk zijn dat dit een intensief proces is geweest, dat veel tijd en energie heeft gekost. Dat mag ook, het gaat tenslotte wel om 'ons bos'. Resultaat is betrokkenheid en mogelijke verbeteringen op organisatorisch vlak. Maar hoe zit het met de bosbeheer-technische inhoud van het plan, zult u denken. Misschien een doodoener, maar inhoudelijk is er niet zo vreselijk veel veranderd. Het zit 'm veel meer in de benadering. Als we dan toch wat dingen moeten noemen: er is in het nieuwe plan meer aandacht voor educatie en cultuurhistorie. Ook prunusbestrijding staat weer hoger op de

Groepsfoto van de aanwezige werkgroep-leden tijdens een plenaire 'aftrap-bijeenkomst.' Zoveel animo is er dus!

Tien tips voor wie het ook eens wil proberen

1. Kies bewust voor participatie, niet als persoon, maar als organisatie. Deze keuze is onvoorwaardelijk en onomkeerbaar als je geloofwaardig wilt blijven!
2. Wees bereid om ook het eigen functioneren (als bosbeherende organisatie) onder de loep te nemen. Niet alle problemen verdwijnen als sneeuw voor de zon door wat mensen mee te laten praten... Het is een groeiproces dat je met z'n allen doorloopt. Groei mee!
3. Denk niet in termen van resultaat, maar in een open proces. Luister als gemeente goed naar wat er leeft. Start blanco: wat er ook uitkomt, alles is in principe goed.
4. Je hebt een bepaalde basisbetrokkenheid nodig: contacten met burgers en collega's; je kunt niet op dag één vanaf nul beginnen met het soort proces dat nu in Ede heeft plaatsgevonden; zie het als 'voorwerk' en timing.
5. Neem je gesprekspartners (burgers) serieus, ook in de aanpak die je kiest. Niet de beheerder bepaalt wie er nu precies tot de doelgroep behoort, maar iedereen die het maar wil horen wordt uitgenodigd. Elke lezer die zich aangesproken voelt is automatisch doelgroep.
6. Denk van tevoren goed na over de projectorganisatie; in Ede is gekozen voor een 'neutrale tussenpersoon' (de adviseurs), waardoor de confrontatie tussen enerzijds gemeente en anderzijds de burgers werd gebufferd.
7. Luister eerst naar kritische inbreng, maar daag mensen uit om vervolgens verder te kijken dan hun eigenbelang.
8. Verschaf goede (ook technische) informatie over het bos aan alle aanwezigen. Zo breng je het kennisniveau van de participanten op gelijk niveau en wek je interesse voor het vakgebied (waardoor klachten niet meer centraal staan).
9. Zet een informele (maar serieuze) sfeer neer bij de bijeenkomsten. Het gaat tenslotte over iets leuks: het bos! Ga ook regelmatig eens het bos in om ter plekke te kijken.
10. Je hoeft het niet met iedereen eens te zijn. Het gaat erom via discussie alle argumenten voor en tegen op een rijtje te krijgen. Je kunt het niet iedereen naar de zin maken, en dat hoeft ook niet. Je kunt als gemeente uiteindelijk je positie bepalen, mits die maar uit te leggen valt met eerlijke argumenten.

agenda en natuurbrandpreventie krijgt meer aandacht. Wie meer wil lezen over het beheerplan kan het beheerplan of een samenvatting downloaden via www.ede.nl of via www.borgmanbeheer.nl

Beheerder Rinus Boortman: *“Het beheerplan, vooral het opstellen ervan, dus het proces, zal grote consequenties hebben voor de aanpak van het bosbeheer, met name de niet-technische aspecten ervan.”*

Van (samen) praten naar (samen)doen

Het is nu aan de gemeente Ede om al het gepraat om te zetten in kordaat handelen. Het beheerplan beschrijft op grote lijnen waar het heen moet met de bossen van Ede in de komende tien jaar. In het plan worden maatregelen genoemd waar de beheerder in eerste instantie mee aan de slag moet. In de jaarlijkse werkplannen zal hij aan moeten geven waarmee wordt aangevangen, hoe de tijdsverdeling is en hoe de accenten liggen. Dat het onderhouden van contacten met participanten duidelijker onderdeel is van de functie 'bosbeheerder nieuwe stijl' lijkt wel duidelijk. ♦

Christine Naaijen
Borgman Beheer Advies
www.borgmanbeheer.nl
CN@borgmanbeheer.nl
0570-530664